FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝBĚR PRVNÍHO PRACOVISTĚ U VŠEOBECNÝCH SESTER

Factors affecting the choice of the first affiliation in general nurses

Martina Koutná¹, Darja Jarošová²

12: 131–135, 2010
ISSN 1212-4117

¹Fakultní nemocnice Ostrava, Klinika dětského lékařství

²Ostravská univerzita v Ostravě, Fakulta zdravotnických studií, Ústav ošetrovatelství a porodní asistence

Summary

The main target of the study presented here was mapping and description of factors affecting the choice of the first affiliation of nurses leaving the studies and comparison of the data acquired with results of foreign research. The first target was to evaluate and compare the development of preferences for particular working sites in students.

The sample group included 63 students of the last year of full-time study branch General Nurse at Ostrava University in Ostrava and branch Registered General Nurse at SZŠ and VOŠZ Ostrava. Quantitative examination was implemented in March 2009 with the use of a standardized questionnaire by R. Whittle.

Among nurses leaving the studies, surgical, paediatric and internal departments were of top interest. The less preferred working sites included departments of subsequent and palliative care and psychiatric departments. The preference for the working sites remained almost unaltered in the course of the studies. The factors most significantly affecting the choice of the first affiliation included personal good experience with the working site chosen, interest in a certain field of nursing, possibility of further education and professional development. The choice of the first affiliation was not affected by any feedback and recommendation from other students or negative experience of students with particular working sites.

The results of the examination demonstrated that students of nursing have certain expectations concerning their future working site, which is affected by several factors. Understanding requirements of new qualified nurses concerning the future working sites can help medical institutions to make the work of nurses at less preferred working sites more attractive and motivate new nurses leaving the school.

Key words: students – general nurse – first affiliation – factors of the choice – questionnaire examination

Souhrn

Hlavním cílem prezentované studie bylo zmapovat a popsat faktory, které mají vliv na volbu prvního pracoviště absolventů ošetrovatelství a porovnat zjištěná data s výsledky zahraničních výzkumů. Dalším cílem bylo zhodnotit a porovnat vývoj preferencí jednotlivých pracovišť u studentů.

Výzkumný soubor tvořilo 63 studentů posledního ročníku prezenčního studia oboru Všeobecná sestra na Ostravské univerzitě v Ostravě a oboru Diplomovaná všeobecná sestra na SZŠ a VOŠZ Ostrava. Kvantitativní šetření bylo realizováno v březnu 2009 standardizovaným dotazníkem R. Whittleové.

Nejžádanějšími zdravotnickými pracovišti absolventů ošetrovatelství byla chirurgická oddělení, dětská oddělení a interní oddělení. Mezi nejméně preferovaná pracoviště studentů ošetrovatelství patřila oddělení následné a paliativní péče a psychiatrická oddělení. Preference pracovišť se během studia téměř neměnily. Mezi faktory, které nejvýznamněji ovlivňovaly výběr prvního pracoviště, patřila osobní dobrá zkušenost se zvoleným pracovištěm, zájem o určitou oblast ošetrovatelství, možnost dalšího vzdělávání a profesního růstu. Na volbu prvního pracoviště neměla vliv zpětná vazba a doporučení jiných studentů a negativní zkušenost studentů s konkrétním pracovištěm.

Výsledky šetření ukázaly, že studenti ošetrovatelství mají jistou představu o svém budoucím pracovišti, která je ovlivněna několika faktory. Porozuměním požadavků nově kvalifikovaných sester na budoucí pracoviště mohou zdravotnická zařízení zatraktivnit práci sester na méně preferovaných pracovištích a motivovat nové absolventy ošetrovatelství.

Klíčová slova: studenti – všeobecná sestra – první pracoviště – faktory výběru – dotazníkové šetření

ÚVOD

Z literární rešerše publikací prezentujících výzkumy problematiky výběru prvního pracoviště absolventů ošetrovatelství je patrné, že nově kvalifikované všeobecné sestry mívají jasnou představu o tom, na kterém pracovišti by chtěly po ukončení studia pracovat, a jiné nabídky odmítají (Palese et al., 2007; Happell, 1999; Cortese, 2007; Ring, 2002; Whittle, 2007). Často tak dochází k situacím, kdy jsou některá pracoviště mnohem žádanější nastupujícími absolventy než jiná, která pak mívají trvalejší problémy s nedostatkem sester. V zahraničí již bylo provedeno několik studií s cílem zjistit faktory ovlivňující výběr prvního pracoviště absolventů ošetrovatelství. Jejich výstupy mohou pomoci zdravotnickým zařízením porozumět očekávání absolventů ošetrovatelství a mohou ovlivnit vytváření projektů zatraktivňujících určitá zdravotnická pracoviště, o která bývá mezi budoucími sestrami všeobecně menší zájem.

Hlavním cílem prezentovaného šetření bylo zmapovat a popsat faktory, které mají vliv na volbu prvního pracoviště absolventů ošetrovatelství (všeobecná sestra) a porovnat zjištěná data s výsledky zahraničních výzkumů. Dalším cílem bylo zhodnotit a porovnat vývoj preferencí jednotlivých pracovišť u budoucích absolventů ošetrovatelství.

Soubor a metodika

Soubor respondentů byl sestaven z 63 studentů ošetrovatelství posledních ročníků prezenčního studia oboru Všeobecná sestra na Ostravské univerzitě a oboru Diplomovaná všeobecná sestra na SZŠ a VOŠZ Ostrava. Průzkum byl realizován v březnu 2009 a zúčastnili se ho všichni studenti, kteří byli v den zadávání dotazníků přítomni ve škole (záměrný výběr). Osloveno bylo celkem 72 budoucích sester (71 žen, 1 muž, vždy 36 studentů z každé školy). Filtrační položkou dotazníku pak bylo devět studentů

vyloučeno z dalšího šetření. Pro sběr dat byl použit strukturovaný dotazník R. Whittleové (2007), který byl vytvořen pro podobné šetření v Christchurch (Nový Zéland) v rámci dizertační práce autorky. Dotazník byl přeložen do českého jazyka a modifikován tak, aby vyhovoval požadavkům a časovému rozpětí našeho šetření – pro potřeby naší studie jsme přidali do dotazníku úvodní filtrační otázku, jíž byli eliminováni studenti ošetrovatelství, kteří neuvažovali o nástupu do zaměstnání ve zdravotnickém zařízení (pokračovali v dalším studiu a/nebo neměli zájem věnovat se oboru ošetrovatelství). Dotazník obsahoval dále dvě polouzavřené a tři otevřené otázky, ve kterých mohli respondenti vyjádřit svůj názor na sledovanou problematiku. Další položky dotazníku byly škálové, kde respondenti stanovovali míru vlivu daného faktoru na výběr svého budoucího pracoviště hodnocením na Likertově škále od 5 (nejvíce ovlivnilo mou volbu) po 1 (nemělo to na mou volbu zcela žádný vliv).

VÝSLEDKY

Studenti se ve dvou úvodních položkách dotazníku vyjadřovali ke svým preferencím konkrétního zdravotnického pracoviště, o které jevíli zájem v úvodních měsících svého studia (*...po ukončení studia bych chtěla pracovat na oddělení...*), a pracoviště, na které by měli po absolutoriu skutečně nastoupit. Preference jednotlivých pracovišť znázorňuje graf 1. Z prezentovaných dat je zřejmé, že mezi tři nejžádanější pracoviště patří interní, chirurgické a dětské oddělení. Studenti byli dále dotazováni, do jaké míry byla ovlivňována jejich volba patnácti vybranými faktory. Výsledky hodnocení vlivu jednotlivých faktorů na výběr budoucího pracoviště jsou prezentovány v tabulce 1.

Graf 1 Vývoj preferencí zdravotnických pracovišť (%), kde měli studenti zájem pracovat

Tab. 1 Hodnocení míry vlivu vybraných faktorů na výběr prvního zdravotnického pracoviště

Faktory ovlivňující volbu pracoviště	Stupně míry vlivu v %				
	5	4	3	2	1
Můj zájem o určitou oblast ošetrovatelství	43,4	31,3	12,5	9,4	3,1
Zkušenosti, které jsem získal/a během studia a klinické praxe	34,4	28,1	28,1	6,3	3,1
Dostupnost volných pracovních míst v dané oblasti, o kterou mám zájem	12,5	21,9	31,3	6,3	28,1
Moje krátkodobé pracovní plány (do 2 let)	6,3	15,6	37,5	12,5	28,1
Moje dlouhodobé pracovní plány (nad 2 roky)	12,5	21,9	31,3	12,5	21,9
Moje osobní dobrá zkušenost s tímto pracovištěm získaná během praxe	68,8	18,8	0	3,1	9,4
Moje osobní negativní zkušenost s tímto pracovištěm získaná během praxe	15,6	6,3	12,5	3,1	62,5
Možnost získávat další zkušenosti v určité oblasti ošetrovatelství	34,4	31,3	28,1	3,1	3,1
Zpětná vazba a doporučení od studentů, kteří zde již praktikovali	12,5	12,5	12,5	15,6	46,9
Dobré reference o pracovišti, o které se zajímám	31,3	25,4	21,9	9,4	12,5
Moje osobní předpoklady k vykonávání práce na zvoleném oddělení	34,4	21,9	21,9	9,4	12,5
Informovanost o možnostech uplatnění pro nové absolventy	9,4	15,6	37,5	6,3	31,3
Pracoviště podporuje další odborný růst a vzdělávání sester	40,6	15,6	25,4	6,3	12,5
Mé preference konkrétní nemocnice či pracoviště	25,4	15,6	25,4	9,4	25,4
Geografická poloha pracoviště	28,1	18,8	18,8	12,5	21,9

Ze zjištěných dat vyplývá, že respondenty nejvíce při jejich výběru budoucího pracoviště ovlivňuje osobní dobrá zkušenost se zvoleným pracovištěm (68,8 %), zájem o určitou oblast ošetrovatelství (43,4 %) a fakt, že pracoviště podporuje další odborný růst a vzdělávání sester (40,6 %). Faktorem, který neměl zcela žádný vliv na volbu pracoviště pro téměř polovinu respondentů, byla zpětná vazba a doporučení studentů, kteří na zvoleném oddělení již praktikovali (46,9 % studentů). Téměř dvě třetiny respondentů uvedlo, že na jejich výběr neměla zcela žádný vliv osobní negativní zkušenost s tímto pracovištěm.

Mezi faktory, u kterých nebylo možné ze zjištěných dat jednoznačně určit, zda významně ovlivňují volbu budoucího pracoviště, patřily zkušenosti získané během studia a klinické praxe, možnost získávat další informace a zkušenosti v určité oblasti ošetrovatelství a osobní předpoklady respondentů k vykonávání práce všeobecné sestry na daném pracovišti, jakožto i dobré reference o pracovišti. Většina respondentů se však přiklání k variantě, že tyto faktory jejich volbu spíše ovlivňují v kontrastu s informovaností o možnostech uplatnění nových absolventů. Preference konkrétního zdravotnického zařízení či oddělení nebo geografická poloha pracoviště byly pak téměř stejně důležité a současně i nedůležité při jejich rozhodování o volbě prvního pracoviště. Dostupnost volných pracovních míst v dané oblasti a krátkodobé či dlouhodobé plány respondentů měly mírný až střední vliv na volbu pracoviště budoucími sestrami.

Respondenti měli také možnost vyjádřit se k těmto faktorům a zvolit si případně i další jiné faktory, které ovlivňují jejich volbu, a určit si míru tohoto vlivu. Čtyři studenti uvedli, že je také nejvíce ovlivňuje kolektiv na oddělení. Jeden student dále uvedl jako faktor výběru platové ohodnocení a další student své osobní zájmy, které ho při volbě nejvíce ovlivňovaly.

Diskuse

Výsledky našeho šetření ukázaly, že více než polovina studentů měla již před začátkem studia jasnou představu o tom, které oblasti ošetrovatelství se chtějí po jeho ukončení věnovat. Nejpreferovanějšími pracovišti budoucích absolventů ošetrovatelství byla chirurgická oddělení, dětská a interní oddělení. Preference konkrétního

pracoviště se u studentů v průběhu studia téměř neměnily. Mírně stoupala obliba chirurgických pracovišť, u dětských a interních byl zaznamenán mírný pokles. Z odpovědí lze usoudit, že absolvovaná výuka a klinická praxe studenty během studia spíše jen utvrdila v jejich původní volbě. Podobné nálezy publikovala také R. Whittleová (2007), která uvádí, že více než polovina respondentů její studie měla také jasnou představu o svém budoucím pracovišti. Mezi nejžádanější pracoviště novozélandských studentů ošetrovatelství patřilo v pořadí dětské oddělení, psychiatrické oddělení, interní a chirurgická pracoviště. Jejich preference se však během studia měnily a nakonec většina absolventů zvolila chirurgické a interní obory, případně měli zájem o komunitní ošetrovatelství. Stejně tak i jiní zahraniční autoři (Happel, 1999; Kloster et al., 2007; Rognstad, Aasland, 2007) uvádějí, že studenti ošetrovatelství preferují nejvíce práci na dětských, interních či chirurgických odděleních a/nebo mají zájem věnovat se komunitnímu ošetrovatelství či práci porodní asistentky.

Studie (Happel, 1999; Happel, Brooker, 2001; Ring, 2002) poukazují také na fakt, že studenti preferují spíše práci v oblastech ošetrovatelské péče, která vyžaduje vyšší úroveň odbornosti a technických dovedností než např. základní ošetrovatelské činnosti při práci se starými lidmi, mentálně či fyzicky nemocnými klienty. Ze strany studentů ošetrovatelství bývá největší zájem o práci s dětmi a nastávajícími matkami, o práci s klienty na interních či chirurgických odděleních nebo v komunitní sféře. Na druhé straně mezi nejméně oblíbená patří pracoviště následné péče, paliativní péče a pracoviště s převážně starými a chronicky nemocnými klienty. Jedná se zřejmě o celosvětově rozšířený trend. Dotazovaní ostravští studenti ošetrovatelství, v kontrastu se zahraničními studii, neprojevili zájem o práci na psychiatrickém oddělení. Tento výrazný rozdíl v rozhodování studentů může být způsoben kulturními odlišnostmi a větší detabuizací psychiatrie jako oboru.

Cortese (2007) a Wilson et al. (2008) prezentují uspokojení z odváděné práce (dobré vztahy na pracovišti, odpovědnost, autonomie, profesní růst) jako nejdůležitější faktory práce sestry, které mohou zabránit hromadnému odlivu kvalifikovaných odborníků ze zdravotnictví. Rognstadová a Aasland (2007) poukazují také na

důležitost mzdového ohodnocení a bezpečnosti práce při výběru pracoviště. Na druhé straně poukazují u sester na klesající tendenci preference volby práce na částečný úvazek. Srovnávání novozélandští studenti ošetrovatelství (Whittle, 2007) byli nejvíce ovlivněni při výběru svého prvního pracoviště zájmem o určitou oblast ošetrovatelství, jejich krátkodobými a dlouhodobými plány do budoucna, předchozí dobrou zkušeností s pracovištěm a možností získat nové informace a zkušenosti v určité oblasti ošetrovatelství.

Ostravští studenti ošetrovatelství, kteří se zúčastnili našeho kvantitativního šetření, byli při výběru svého prvního pracoviště nejvíce ovlivněni osobní dobrou zkušeností se zvoleným oddělením, zájmem o určitou oblast ošetrovatelství a faktem, že preferované pracoviště podporuje další odborný růst a vzdělávání sester. Stejně jako novozélandští studenti vyhodnotili dřívejší negativní zkušenost a zpětnou vazbu od studentů, kteří na zvoleném oddělení již praktikovali, jako faktor, který neměl na jejich volbu žádný vliv. Zájem o určitou oblast ošetrovatelství, dobrá reputace či zkušenost s daným pracovištěm a možnost profesního růstu sestry patřily mezi faktory, které preferovali také studenti ve většině námi srovnávaných studií.

ZÁVĚR

Výsledky našeho šetření a případné výstupy podobně zaměřených studií mohou být využity zdravotnickými zařízeními k přípravě programů atraktivitních ta pracoviště, o která jeví budoucí absolventi ošetrovatelství obecně menší zájem. Budou-li zaměstnavatelé a manažeři zdravotnických zařízení znát pohnutky a požadavky nově kvalifikovaných sester v kontextu volby

jejich budoucího pracoviště, mohou jim pak nabídnout motivační stimuly, které je získají i pro méně preferovaná pracoviště. Porozumění faktorům, které ovlivňují výběr pracoviště absolventů ošetrovatelství, může být také dobrou prevencí odchodů sester ze zdravotnictví.

LITERATURA

- CORTESE, C. G.: Job satisfaction of Italian nurses. *Journal of Nursing Management*. 2007, vol. 15, no 3, s. 303–312.
- HAPPELL, B.: When I grow up I want to be a...? Where undergraduate student nurses want to work after graduation. *Journal of Advanced Nursing*. 1999, vol. 29, no 2, s. 499–505.
- HAPPELL, B., BROOKER, J.: Who will look after my grandmother? *Journal of Gerontological Nursing*. 2001, vol. 27, no 12, s. 12–17.
- KLOSTER, T., HØIE, M., SKÅR, R.: Nursing students' career preferences: a Norwegian study. *Journal of Advanced Nursing*. 2007, vol. 59, no 2, s. 155–162.
- PALESE, A. et al.: Factors influencing the choice of the first ward: comparison between newly qualified nurses and managers. *Journal of Nursing Management*. 2007, vol. 15, no 1, s. 59–63.
- ROGNSTAD, M. K., AASLAND, O.: Change in career aspiration and job values from study time to working life. *Journal of Nursing Management*. 2007, vol. 15, no 4, s. 424–432.
- RING, N. A.: Personal and historical investigation of the career trends of UK graduate nurses qualifying between 1970 and 1989. *Journal of Advanced Nursing*. 2002, vol. 40, no 2, s. 199–209.
- WHITTLE, R.: *Decisions, decisions: factors that influence student selection of final year clinical placements*. Christchurch: University of Canterbury. Department of Education, 2007, 146 s. Vedoucí dizertační práce Diane Pearce.
- WILSON, B. et al.: Job satisfaction among a multigenerational nursing workforce. *Journal of Nursing Management*. 2008, vol. 16, no 6, s. 716–723.

Martina Koutná, Darja Jarošová
martina.koutna84@seznam.cz